

CRANFORD

Cranfordské dámy

Elizabeth Gaskellová

x·y·z

NAKLADATELSTVÍ

CRANFORD

Cranfordské dámy

Elizabeth Gaskellová

© NAKLADATELSTVÍ XYZ, s. r. o., 2011

Translation © Jan Žlábek, 2011

Cover Photo © Isifa/Matt Cardy/Getty Images

ISBN 978-80-7388-146-7

CRANFORD

Cranfordské dámy

Elizabeth Gaskellová

Obsah

- O autorce 9
Úvod (Jenny Uglowová) 11

CRANFORD

- 1 Naše společnost 18
2 Kapitán 33
3 Dávná milostná aféra 53
4 Návštěva starého mládence 66
5 Staré dopisy 82
6 Chudáček Peter 96
7 Návštěvy 112
8 „Její Urozenost“ 127
9 Siňor Brunoni 145
10 Strach 159
11 Samuel Brown 178
12 Zasnoubit se a vdát! 194
13 Zastavená platba 206
14 Přítel v nouzi 222
15 Šťastný návrat 246
16 Rozloučení s Cranfordem 263

CRANFORDSKÁ KLEC 275

O autorce

Elizabeth Stevensonová se narodila v Londýně roku 1810. V roce 1832 se vdala za pastora Williama Gaskella, s nímž se přestěhovala do Manchesteru. Smrt jejího jediného syna ji podnítila k napsání jejího prvního románu, *Mary Bartonová*, který byl publikován anonymně roku 1848. Spisovatel Charles Dickens ji přizval, aby přispívala do jeho časopisu *Household Words*, kde se roku 1853 objevilo její další významné dílo, *Cranford*. Napsala také román *North and South (Sever a jih)* a životopis Charlotty Brontëové (*The Life of Charlotte Brontë*). Elizabeth Gaskellová zemřela v roce 1865 a její poslední dílo, *Wives and Daughters (Manželky a dcery)*, tak zůstalo nedopsané.

Úvod

Když v roce 1854 psala Elizabeth Gaskellová dopis kritikovi Johnu Forsterovi, utrousila poznámku. „Smím vám říct jeden cranfordismus?“ napsala. „Jedna stará dáma, paní Frances Wrightová, řekla jedné mé sestřence: ‚Co jsem přišla o zuby, nemůžu už mluvit tak kousavě.‘“ Pro Gaskellovou bylo typické, že si dovedla takové komentáře vychutnat a s tak náhlou explozí živých vzpomínek vidět všechny ty odvážné výstřední dámy svého mládí, hvězdy všech těch báječných příběhů v tomto svazku. Miluji ty příběhy, protože ukazují hloubku i šíři jejího spisovatelského umu, stejně jako jejího smyslu pro humor. A mám je ráda především proto, že zkoumají svět nezávislých žen, které žijí svůj vlastní život; a i když bývají pošetilé a občas tvrdohlavé, jsou plné něhy, nezdolnosti a hrlosti na vlastní názor; jsou bojácné, a přesto vítězí nad svým strachem z neznámého i zděšením z myšlenky na změnu.

Většina absurdních detailů z příběhů o Cranfordu je skutečně pravdivá. Gaskellová nám sama říká, že podnětem k napsání jejího nejstaršího článku „Poslední anglická generace“¹ publikovaného v americkém *Sartain's Union Magazine* v červenci 1849 bylo,

---

1 V originále „The Last Generation in England“; pozn. překl.

když si přečetla, že Thomas Southey jednou přemýšlel nad tím, že by napsal historii anglického domácího života, a také její vlastní pocit, že žije v éře rapidních změn. Rozhodla se zaznamenat některé své vzpomínky a také příběhy, které jí vyprávěli její přátelé a příbuzní z malého venkovského městečka předchozí generace. Naplno popsala místní hierarchii „Cranfordu“, od majitelů panství, vznešených mužů a noblesních vdov až ke „spořádaným chudým“ a lidem na okraji, kteří „se sem tam sníží i ke zločinu“ – a nezapomíná ani na psy a jejich domácí přezůvky, na krajčymilnou kočku či krávu ve flanelovém prádle. V srdci zmíněného krátkého článku byly ženy: „Bydlelo tam hned jedenáct úctyhodných vdov; a nespočet starých panen.“ Gaskellová vzpomíná, že se svými karetními večery, pevně danými návštěvními hodinami a dobře míněnou příčinností byly tyto staré dámy „živoucí pokladnicí rodinných tradic a starých obyčejů“.

Příběhy o Cranfordu byly poprvé publikovány v týdeníku Charlese Dickense *Household Words* od prosince 1851 do roku 1853. Gaskellová se zde přímo zaměřila na skupinu neohrožených žen; ujišťuje nás, že pokud jde o životní úděl, „vypořádávají se s ním cranfordské dámy docela dobře samy: „Muž,‘ jak mi kdysi sdělila jedna z nich, ‚v domácnosti *tolik* překáží!“

Jak ony příběhy rozvíjejí své kouzlo, vidíme, že muži jsou u Gaskellové stejně soucitní jako ženy: celá kniha je apelem na lidskost a otevřenost a vzájemnou podporu. Vzpomínky se otevírají jako dveře k příběhům z minulosti a ti, kdo za nimi bydlí, sdílejí úctu k „pa-

triarchálním“ pravidlům; jsou však vtaženi do nového světa, protože si uvědomí potřeby druhých. Octnou se v situaci, že samy mluví proti autoritám, jak už se to mnoha hrdinkám od Gaskellové stává.

Cranford je pro všechny svou očividnou srozumitelnost mimořádně umným literárním dílem. Dílčí zápletky jsou variacemi na zcela běžná témata; získávají však jedinečnou atmosféru díky tomu, jak Gaskellová pracuje se společenskými konvencemi a převrací je, čímž dokonce narušuje dojem běžného fikčního světa. Příběhy se odvíjejí i retrospektivně a v životech jednotlivých žen vidíme nelogické skoky, to vše ve spojení se závrtným rozdílem mezi jazykem a smyslem.

Cranford má základ ve městečku Knutsford v Cheshiru, kde Gaskellová vyrůstala. Její matka zemřela brzy po jejím narození, a zatímco otec zůstal s jejím starším bratrem v Londýně, maličkou Elizabeth poslali na sever, aby se o ni postarala rodina její matky, Hollandovi. Její prarodiče měli poblíž farmu a ji vychovávala teta Hannah Lumbová, její „více-než-matka“, ve starém domku na kraji Knutsford Heath, který sdílela s výbušnou tetou Abigail a invalidní dcerou paní Lumbové. Celý život projevovala Gaskellová vřelé sympatie pro nekonvenční domácnosti a velké rodiny. Její přítelkyně vzpomíná na večírky u tety Lumbové, kde, jak píše, „jsme byly velmi nenucené a veselé“ a užívaly si koncert s tancem zakončeným „krásnými tanečními kreacemi některých mladých dam“. Byl tu však určitý temný podtón. Teta Lumbová odešla od svého násilnického manžela, který, jak se ukázalo, měl

druhou ženu, a rodina se tiše stáhla do ústraní. A když bylo Gaskellové osmnáct, její milovaný bratr John, který byl už několik let na moři, se rozhodl usadit v Indii. V zimě roku 1828 zmizel a nikdo už o něm nikdy neslyšel. Mluvila o něm jen zřídka, postava ztraceného bratra či námořník, který se nečekaně vrátí, se však v jejích dílech objevují často.

Jako dívka zažívala Elizabeth šok z nového. Když jí bylo kolem osmnácti, poté, co nastoupila do školy ve Warwickshiru, strávila několik měsíců v Newcastlu a v roce 1832 si vzala Williama Gaskella, mladého pastora z kostela v Cross Street v Manchesteru. Do Williamovy kongregace patřili bohatí průmyslníci a odborníci, pracoval však také s chudinou, když sloužil v pomocných výbořech, které chodily i do nejtemnějších sklepů, kde se rodiny tísnily ve špíně. Byl to svět, který v roce 1848 Gaskellová popsala ve svém prvním románu *Mary Barton (Mary Bartonová)*. Pustila se do toho částečně na Williamovo doporučení, že by jí psaní mohlo pomoci překonat žal ze smrti jejich desetiměsíčního syna Willieho, který zemřel na spálu. Silně se ztotožňovala s chudými v Manchesteru, kteří se museli dívat, jak jejich děti hladoví.

Brzy se přišlo na to, že autorkou je ona, a lidé z kongregace v Cross Street zuřili nad krutým zpodobněním majitelů továren vyvedeným ženou jejich pastora. Gaskellová se však držela unitářského přesvědčení, že je povinností člověka přinášet svědectví a mluvit proti sociální nespravedlnosti (mezi další výtečné ženy unitářského vyznání patřily Florence Nightingalová a feministky Harriet Mar-

tineauová a Barbara Bodichonová). Její kniha ji proslavila a Dickens jí brzy nabídl, aby psala do jeho rodinného magazínu *Household Words*. Okamžitě poznal její talent pro vyprávění a oslovoval ji „má drahá Šeherezádo“, neboť říkal „jsem si jistý, že váš vypravěčský um by se nikdy nevyčerpal za jediný večer, ale vydržel by alespoň tisíc a jednu noc“. (Tvrdohlavě vzdorovala jeho korekturám, přestože v zápalu nad upravováním jejího románu *Sever a jih* do podoby na pokračování vykřikl: „Ach, paní Gaskellová – hrozné – hrozné! Kdybych byl pan G., bože, já bych jí natlouk!“)

Zkrušena útoky na *Mary Bartonovou*, stáhla se Gaskellová v duchu k vlídným výstřednostem svého mládí v Knutsfordu. Ale ani tak nemohla zcela utéci žalu a šoku: i do komického světa Cranfordu vchází smrt, náhle a nelítostně – Dickens jednou vyjádřil přání, aby si její postavy byly trochu jistější v kramflecích. Cranfordské amazonky nejsou bezstarostné bytosti. Stihly mnohé – potlačit v mládí milostný vztah, žít pod hrozbou bankrotu, ztratit panství v hazardu. A jak se tak hašteří o nosítka nebo usedají ke kartám, slyší v dálce rachocení nového, zrychleného světa s jeho železnicemi a hypermoderními lékařskými metodami, jeho továrnami a doly. Příběhy, které si přečtete v tomto svazku, jsou zábavné – jejich komika je však ponořena do dojemné, snové nálady, kterou v žádném jiném díle nenajdete, a pod všemi těmi detaily o čepcích a koláčích se skrývají hluboké myšlenky a pevné hodnoty.

Jenny Uglowová

Součástí „cranfordské trilogie“ jsou i příběhy nazvané *Zpovědi pana Harrisona* a *Lady Ludlowová*, které NAKLADATELSTVÍ XYZ vydává v samostatných svazcích.

Příběhem *Zpovědi pana Harrisona* publikovaným roku 1851 v měsíčníku *The Ladies' Companion* se Gaskellová přesunula od faktu k fikci: město je pojmenováno Duncombe, ale doktoři, prodavači a úžasné matrony v něm obývají stejný svět. Příběh *Lady Ludlowová*, který se objevil v magazínu *Household Words* v roce 1858, je z hlediska struktury odvážnou a experimentální knihou, přestože dlouhý melodramatický příběh o francouzské revoluci ne zcela vyrovnává „revolučnost“ moderních změn. Je také pevně založen na všedních životech jednotlivých žen: ovdovělé lady Ludlowové a staré panny slečny Galindové, které se samy starají o jiné dívky a ženy. Společné zázemí a podobné zasazení i obrovská popularita a životnost celé trilogie (*Cranford*, *Zpovědi pana Harrisona* a *Lady Ludlowová*) jsou důvodem toho, proč byl tento materiál tak vhodný ke spojení do jedné – a velmi úspěšné – televizní adaptace, kterou napsala Heidi Thomasová jako scénář pro *Cranford* od BBC.

Redakce NAKLADATELSTVÍ XYZ

CRANFORD

1

Naše společnost

Především je třeba říci, že Cranford je v držení Amazonek; majiteli všech domů, krom několika pronájmů, jsou ženy. Když do města přijde nějaký sezdaný pár, aby se zde usadil, gentleman vždy nějak zmizí; buď je prostě vyděšen k smrti tím, že je na cranfordských večírcích jediným mužem, nebo je povolán ke svému regimentu, lodi, případně se musí po celý týden plně věnovat obchodním záležitostem ve významném obchodním městě Drumblu, jež s námi sousedí, jsouc vzdáleno pouhých dvacet mil po železnici. Pokud jde o to, co dělají gentlemani, v Cranfordu prostě nejsou. Co by dělali, kdyby tu byli? Doktor obchází svou trasu dlouhou třicet mil a v Cranfordu přespává; každý muž ale nemůže být doktor. Udržovat pěstěné zahrady plné vybraných květin bez plevele, který by je hyzdil; zastrášovat mladé chlapce, kteří na zmíněné květiny toužebně hledí skrz lačky plotu; vyhánět husy, které do zahrad občas zabloudí, když

necháte otevřená vrátka; řešit otázky literatury a politiky bez zatěžování se zbytečnými důvody a argumenty; získat jasný a správný přehled o každé aféře na farnosti; udržet milé služebné ve spořádaném stavu; projevovat vlídnost (byť trochu panovačnou) vůči chudým a skutečně vřele a přátelsky podat pomocnou ruku druhému, když strádá, to vše zvládají cranfordské dámy docela dobře samy. „Muž,“ jak mi kdysi sdělila jedna z nich, „v domácnosti *tolik* překáží!“ Ačkoli cranfordské dámy vědí zcela přesně, co dělají ty ostatní, vůči názorům druhých zůstávají neobyčejně lhostejné. Vzhledem k tomu, že každá má velmi silně vyvinutou osobnost, neřku-li osobitost, nic není tak snadného jako slovní odplata; přesto však mezi nimi panuje dobrá vůle v pozoruhodné míře.

Cranfordské dámy se jen občas dostanou do drobné hádky, kdy vypustí pár peprných slov a vztekle škubnou hlavou; přesně to stačí zabránit tomu, aby náplň jejich života byla příliš nudná. Jejich šaty jsou velmi nezávislé na módě; jak samy říkají: „Co záleží na tom, jak se oblékáme tady v Cranfordu, když nás tu každý zná?“ A když svou domovinu opustí, pak se stejně pádným argumentem: „Co záleží na tom, jak se oblékáme tady, kde nás nikdo nezná?“ Materiál jejich šatů bývá, obecně řečeno, kvalitní a prostý a většina z nich je skoro tak pečlivá jako slečna Tylerová blahé paměti; osobně však ručím za to, že i ten poslední druh rukávce, poslední malou a těsnou spodničku, jaké se v Anglii nosí, vše v Cranfordu viděli – a viděli to bez úsměvu.

Mohu svědčit na skvostný rodinný deštník z rudého hedvábí,

pod nímž se za deštivých dnů jedna malá milá stará panna, která přišla o mnoho bratrů a sester, probreptávala do kostela. Zdálipak v Londýně máte nějaké deštníky z rudého hedvábí? Máme tu jeden, který se jako vůbec první objevil v Cranfordu; a malí kluci se kolem něj srotili a říkali tomu „spodnička na klacku“. Možná to byl přímo ten samý deštník z rudého hedvábí, který jsem popsala, co jeden přísný otec držival nad oddílem svých malých ratolestí; ta nebohá slečinka – která z nich jediná přežila – by ho jen stěží dokázala nést sama.

Pak tu byla pravidla a omezení návštěv a pozvání; a všem mladým, kteří by mohli zůstat ve městě, byla oznámena se vši vážností, srovnatelnou s tím, když jsou na Tinwald Mount jednou ročně předčítány staré zákony ostrova Man.

„Naši přátelé se chtějí optat, jak se vám drahoušku daří po vaší večerní vyjížďce (patnáct mil v drožce jednoho gentlemana); zítra vám nechají nějaký čas na odpočinek, následující den vás však nepochybně poctí pozváním; buďte tedy po dvanácté hodině laskavě k dispozici; návštěvní hodiny jsou u nás od dvanácti do tří.“

Později, poté, co mě pozvali:

„Už je to třetí den; troufám si tvrdit, že vám vaše mamá jistě říkala, ať mezi tím, když vás někdo pozve a když mu pak pozvání oplácíte, nikdy nenecháváte odstup více než tři dny, drahoušku; a také, že se nikdy nemáte zdržet déle než čtvrt hodiny.“

„To se mám ale dívat na hodinky? Jak zjistím, že už uplynulo

čtvrt hodiny?“

„Musíte stále myslet na čas, drahá, a nezapomínat na něj ani během hovoru.“

Vzhledem k tomu, že každý na tato pravidla dbal, ať už někoho zval, nebo byl zván, nedocházelo k tomu, že bychom kdy mluvili o něčem zajímavém. Omezovali jsme se na krátké věty společenské konverzace; a důsledně dodržovali předepsaný čas.

Mám za to, že několik lidí z dobrých cranfordských rodin bylo chudých a mělo problém tak tak vystačit; byli však jako staří Sparťané a skrývali své náklady pod usměvavou tvář. Nikdo z nás nemluvil o penězích, protože to téma zavánělo průmyslem a obchodem, a i když někteří z nás byli možná chudí, všichni jsme byli urození. Cranfordští měli ten vlídný *esprit de corps*², díky němuž přehlíželi všechny případy, kdy se někdo pokusil skrýt svou chudobu ne zrovna úspěšným způsobem. Když například paní Forresterová pořádala ve svém skromném obydlí večírek a malá dívčina vyrušila dámy sedící na kanapi s tím, zda může z přízemí přinést čajový servis, každý bral tento neobvyklý postup jako tu nejpřirozenější věc na světě; a mluvil o různých typech domácností a domácích rituálech, jako by všichni věřili, že naše hostitelka má pokoj pro stálé služebnictvo a druhou jídelnu s hospodyní a majordomem; místo té jedné dívenky z místní měšťanky, jejíž malá brunátná ramínka by jí nikdy nemohla dodat dost síly, aby vynesla ten podnos s čajem nahoru, kdyby jí tajně nepomohla její paní, která teď ve vši okázalosti seděla a předstírala, že neví, jaké

2 *Esprit de corps* – týmový duch; pozn. překl.

koláčky jim budou přineseny; ale věděla, a my věděly, a ona věděla, že my víme, a my věděly, že ona ví, že my víme, že se celé ráno mořila s výrobou čajových sušenek a piškotových buchet.

Z této obecné, leč nepřiznané chudoby a velmi výrazně přiznávané příslušnosti k lepší společnosti plynul jeden nebo dva důsledky, které nebyly špatné a které by mohly být zavedeny do mnoha společenských kruhů k jejich většímu prospěchu. Tak například, obyvatelé Cranfordu vstávali brzy a na doporučení ponocného klapali doma ve svých dřevácích už kolem deváté večerní; v půl desáté už bylo celé město v posteli a spalo. Navíc bylo považováno za „sprosté“ (což bylo v Cranfordu velmi významné slovo) podávat na večerních zábavách cokoli nákladného, pokud jde o jídlo či pití. Chleba s máslem a piškotové buchty bylo to jediné, co nabízela ctihodná paní Jamiesonová; a to byla švagrovou bývalého vévody z Glenmiru, přestože praktikovala tuto „noblesní šetrnost“.

„Noblesní šetrnost!“ Jak rychle člověk znovu navykne cranfordské mluvě! Šetrnost tu byla vždy „noblesní“ a utrácení vždy „sprosté a okázalé“; byl to jistý druh zahořklosti, díky níž jsme byli velmi klidní a smíření. Nikdy nezapomenu na ten šok, když do města přijel žít jistý pan Brown, hodností kapitán, a otevřeně mluvil o tom, že je chudý – ne že by to šeptal svému dobrému příteli poté, co předtím zavřel okna a dveře; říkal to veřejně na ulici! Zvučným vojenským hlasem! Udával chudobu jako důvod toho, proč nekoupí jistý dům. Jako by nestačilo už to, že cranfordské dámy naříkaly nad tím, že na jejich území vpadl muž a gentleman. Byl vojenským

kapitánem na půl gáže a získal nějakou práci u blízké dráhy, proti které to malé město vehementně sepisovalo petici; a pokud je krom svého mužského rodu a spojení s tou protivnou železnicí ještě tak nestoudný, aby mluvil o tom, že je chudý – proboha proč! Pak ho bude bezpochyby nutné poslat do Coventry. Smrt byla stejně reálná a běžná jako chudoba; přesto o ní lidé nikdy nemluvili hlasitě na ulici. Bylo to slovo, které se slušným uším prostě neříká. Mlčky jsme souhlasili s tím, že nikomu, s nímž se stýkáme na stejné úrovni, nemůže chudoba bránit dělat to, co by si přál. Když jsme šli z večírku pěšky, bylo to proto, že noc byla tak krásná a vzduch tak svěží, ne proto, že nosítka byla drahá. Když jsme místo letního hedvábí nosili potíštěné tkaniny, bylo to proto, že jsme dávali přednost praktickému materiálu; a tak dále, dokud jsme sami sebe neoslepili sprostým tvrzením, že jsme, jeden jako druhý, lidé velmi moderního stylu. Pochopitelně, že jsme pak nevěděli, co si počít s mužem, který mluví o své chudobě, jako by to nebylo nic potupného. Přesto se kapitán Brown stal v Cranfordu uznávaným a přese všechno, co mluvilo pro pravý opak, byl často zván do společnosti. Překvapilo mě, když jsem při své návštěvě Cranfordu asi rok poté, co se zde usídlil, slyšela, jak je jeho názor citován coby znalý. Ještě před dvanácti měsíci patřily mé přítelkyně k těm, kdo nejostřeji odmítají jakékoli pozvání na návštěvu ke kapitánovi a jeho dcerám; a teď ho pozvaly i před polednem, kterýžto čas byl jinak tabu. Bylo to pravda proto, aby zjistil, proč čadí komín dřív, než dnes rozdělají oheň; i přesto kapitán Brown vyšel nahoru do patra, ničeho se nelekal, mluvil hlasem příliš

hlučným na jednu místnost a vtipkoval o domě skoro jako slušný člověk. Byl slepý ke všem malým nedopatřením a opomenutím v běžné pohostinnosti, se kterými se setkal. Byl přátelský, přestože cranfordské dámy byly chladné; odpovídal drobnými sarkastickými komplimenty v přátelském duchu; svou mužskou přímočarostí přemohl všechnu vyhýbavost, s níž se jako muž, který se nestydí za to, že je chudý, setkával. A nakonec tu byl jeho vynikající mužský úsudek a talent v objevování prostředků k překonání místních problémů, díky čemuž mu cranfordské dámy přiřkly mimořádnou roli odborníka. Sám si žil po svém, nemaje potuchy o své oblíbenosti, stejně jako o jejím opaku; jsem si jistá, že byl zděšen, když jednoho dne zjistil, že jeho rada byla vysoce oceněna, přitom šlo o doporučení, které dal v žertu, a ono bylo vzato zcela vážně a seriózně.

Šlo o tohle: jedna stará dáma měla alderneyskou krávu, o kterou se starala, jako by to byla její dcera. Žádná kratičká čtvrthodinová návštěva u ní se neobešla bez toho, aby vám pověděla o báječném mléce či báječné inteligenci onoho zvířete. Celé město znalo a alderneyskou krávu slečny Betty Barkerové; jak velkou soustrast a lítost pak vyvolalo, když ta nebohá kravka spadla v nestřeženém okamžiku do jámy s vápnem. Sténala tak hlasitě, že ji brzy našli a zachránili; mezitím však to ubohé zvíře přišlo o většinu srsti, takže vylezlo ven nahé, prochladlé a zbídačelé, samá holá kůže.³ Každý tu kravku litoval, i když pár lidí nedokázalo potlačit úsměv vyvolaný jejím směšným zjevem. Slečna Betty Barkerová nesmírně plakala

---

3

Vápnem se používalo k odstraňování chlupů z kůže; pozn. překl.

žalem a hrůzou; a říká se, že přemýšlela o tom, že jí zkusí dát olejovou lázeň. Tuto léčebnou metodu jí doporučil někdo z davu, když se ptala, co má dělat; ten hlavní návrh, pokud tak byl vůbec myšlen, byl však přiřítán kapitánu Brownovi a jeho rozhodnému: „Pořídte jí flanelovou vestu a flanelovou spodničku, madam, jestli chcete, aby to přežila. Já vám ale radím, rovnou to nebohy zvíře zabte.“

Slečna Betty Barkerová si osušila oči a srdečně kapitánovi poděkovala; pustila se do práce a celé město se pak chodilo dívat, jak ta kravka pokojně kráčí na pastvu oděna v tmavě šedém flanelu. Sama jsem ji tak mockrát viděla. Zdalipak v Londýně máte krávy oblečené v šedém flanelu?

Kapitán Brown si pořídil domek na kraji města a žil zde se svými dvěma dcerami. Když jsem navštívila Cranford poprvé od doby, co jsem ho opustila jako stálé sídlo, muselo mu být něco přes šedesát. Měl ovšem šlachovitou, dobře stavěnou a pružnou postavu, ztuhlý vojenský krk a pevný krok a díky tomu vypadal mnohem mladší, než byl. Nejstarší z jeho dcer vypadala skoro tak stará jako on sám a vyzrazovala tak, že jeho skutečný věk je mnohem vyšší, než kolik byste mu řekli. Slečně Brownové bylo jistě čtyřicet; ve tváři měla neduživý, bolestný a ustaraný výraz a vypadala, jako by jí radosti mládí už dávno vybledly před očima. I jako mladá musela vypadat příkře a stroze. Slečna Jessie Brownová byla o deset let mladší než její sestra a o dvacet odstínů krásnější. Tvář měla kulatou, s dolíčky. Slečna Jenkynsová jednou řekla, v rozčilení nad kapitánem Brownem (o té události vám hned povím), že

„má za to, že už je na čase, aby slečna Jessie nechala ty své dolíčky a nesnažila se pořád vypadat jako dítě“. Je pravda, že na její tváři bylo něco dětského; a bude to v ní myslím až do smrti, i kdyby měla žít do sta. Měla velké modré hloubavé oči, kterými hleděla přímo na vás; nos měla krátký a nedorostlý a rty červené a svěží jako rosa; a účes měla z drobných řad kadeří, což jí ještě přidávalo na vzhledu. Nevím, jestli byla krásná, nebo ne; ale její obličej jsem měla ráda, stejně jako všichni ostatní, a nemyslím, že by s těmi dolíčky mohla něco udělat. Měla něco z bujaré chůze a způsobů svého otce; a každá přihlížející žena mohla poznat jemný rozdíl v oblečení oněch dvou sester – totiž, že slečna Jessie se oblékala o dvě libry ročně draž než starší slečna Brownová. V roční výplatě kapitána Browna byly dvě libry značná suma.

Takový dojem na mně zanechala rodina Brownových, když jsem je poprvé viděla všechny společně v cranfordském kostele. S kapitánem jsem se setkala již dřív – u příležitosti toho čadícího komínu, který spravil pouhou změnou větracích záklopek. V kostele při ranním hymnu vždy přidržel před očima dvojité čtecí sklo a pak napřímil hlavu a zpíval hlasitě a vesele. V chóru pěl hlasitěji než kněz – starý muž s mdlým pisklavým hlasem, který dle mého názoru na kapitánův sonorní bas žárnil, následkem čehož se jeho hlas rozechvíval do stále větších výšek.

Při odchodu z kostela věnoval energický kapitán většinu galantní pozornosti svým dvěma dcerám. Pokyvoval a usmíval se svým známým na pozdrav; s nikým si však nepotřásl rukou, dokud

nepomohl slečně Brownové rozevřít deštník, ulehčil jí od modlitební knížky a trpělivě počkal, dokud si nervózně se třesoucíma rukama neoblékla plášť, v němž se mohla vydat do deštivých ulic.

Zajímalo mě, co cranfordské dámy dělávají s kapitánem Brownem při svých večírcích. Často jsme se dříve radovaly, že zde není žádný gentleman, který by se zúčastnil a pro něhož bychom musely hledat témata ke konverzaci při našich karetních večerech. Gratulovaly jsme si, jak je to příjemné; a ve své lásce k lepším manýrám a odporu k lidstvu jsme se málem přesvědčily o tom, že být muž je takřka „sprosté“; když jsem pak zjistila, že má přítelkyně a hostitelka slečna Jenkynsová chystá večírek na mou počest a že jsou na něj pozvány i slečny Brownové, zajímalo mě, jakým směrem se takový večer bude ubírat. Karetní stoly s ubrusem ze zeleného sukna byly prostřeny jako obvykle ještě za světla; byl třetí týden v listopadu, večer tou dobou nastával kolem čtvrté. Na každý stůl přišly svíčky a neotevřený balíček karet. Byl rozdělán oheň a spořádaná služebná obdržela poslední pokyny; a tu jsme stály my, oblečeny ve svých nejlepších šatech, každá s dlouhou zápalkou v ruce, připraveny vyrazit ke svíčkám hned, jak zaklepe první host. Večírky v Cranfordu, to byly vždy slavnostní události, na nichž se dámy cítily plny důstojného veselí, neboť spolu sedávaly ve svých nejlepších róbách. Jakmile dorazily první tři, posadily se a hrály Preference⁴, já byla obvykle ta nešťastná čtvrtá. Další čtyři příchozí se hned usadily k druhému stolu a zároveň doprostřed každého stolu přišly čajové servisy, které jsem viděla připravené ve spíži, když jsem šla ráno

kolem. Ten porcelán měl krásně matný povrch; starožitné stříbro naleštěné do plného třpytu; pochutiny však za bližší popis nestály. Když byly servisy ještě na stolech, přišel kapitán a slečny Brownovy; a já měla tu možnost vidět, že kapitán je u všech přítomných dam oblíbený. Když vešel, zakaboněná čela se vyjasnila a pronikavé hlasy ztišily. Slečna Brownová vypadala nemocně a sklíčeně, skoro až v depresi. Slečna Jessie se jako obvykle usmívala a zdálo se, že je skoro tak oblíbená jako její otec. Ten okamžitě a beze slova odhadl pozici muže v tomto pokoji; naslouchal potřebám všech přítomných a ulehčil práci té milé služebné tím, že doplnil prázdné šálky a obsloužil dámy, které neměly chléb s máslem; a přitom to vše prováděl takovým nenuceným a důstojným způsobem a jako by byla samozřejmost, že silní pomáhají slabým, čímž prokázal, že je skrz naskrz pravým mužem. Hrál o tři penny s tak vážným výrazem, jako by šlo o tři libry; a při vší pozornosti, kterou věnoval ostatním, ještě dával pozor na svou trpící dceru; neboť jsem si jistá, že trpěla, i když mnohým zrakům mohla připadat pouze podrážděná. Slečna Jessie neuměla hrát karty, ale povídala si s přísedícími, kteří, než přišla, byli spíše nedůtkliví. Také zpívala za doprovodu starého rozvrzaného piana, které bylo v mládí tuším pianinem. Slečna Jessie zazpívala *Jock of Hazeldean*, mírně pod tónem; nikdo z nás však nebyl muzikální, přestože slečna Jenkynsová poklepávala nohou do rytmu, leč mimo rytmus, aby se tak jevila.

Bylo velmi dobře, že to slečna Jenkynsová udělala; neboť jsem si všimla, že chvíli před tím byla do značné míry roztrpče-

na mimovolným doznáním slečny Jessie Brownové (v souvislosti se shetlandskou vlnou), že její strýc z matčiny strany je obchodníkem v Edinburghu. Slečna Jenkynsová se pokusila skrýt toto přiznání příšerným kašlem – vždyť u stolu nejbliž slečně Jessie seděla ctihodná paní Jamiesonová a co ta by řekla nebo si pomyslela, kdyby zjistila, že je v jedné místnosti s neteří nějakého kupce! Ale slečna Jessie Brownová (jež nemá žádné způsoby, jak jsme se všechny ráno shodly) tu informaci zopakovala a ujistila slečnu Pole, že jí může snadno sehnat přesně tu shetlandskou vlnu, kterou potřebuje, a to „přes svého strýce, který má ze všech kupců v Edinburghu ten nejlepší sortiment shetlandského zboží“. Bylo na čase, abychom chuť a zvuk těch slov dostali z úst a uší, slečna Jenkynsová proto navrhla hudbu; a jak znovu říkám, bylo velmi dobře, že si při té písni podupávala do rytmu.

Když se přesně ve čtvrt na devět znovu objevily podnosy, tentokrát se sušenkami a vínem, nastal čas konverzace; porovnávání karet a povídání o různých tricích; kapitán však jednou trochu zabrousil i do literatury.

„Viděli jste nějaký díl *Kroniky Pickwickova klubu*⁵?“ řekl. (Vycházela tehdy po částech.) „Náramná věc!“

Slečna Jenkynsová byla dcerou zesnulého cranfordského faráře; a pro působivé množství všech těch rukopisů s kázáními a docela dobrou bohosloveckou knihovnu se považovala za sečtělou a konverzaci o knihách vnímala jako osobní výzvu. Proto odpověděla: „Ano, viděla jsem ji; dokonce bych mohla říci, že jsem ji

5 *Kronika Pickwickova klubu* – nejznámější dílo britského humoristy Charlese Dickense (1812–1870); pozn. překl.

četla.“

„A co si o tom myslíte?“ zvolal kapitán Brown. „Není to prostě úžasné?“

Když na ni bylo takto naléháno, nezbyvalo slečně Jenkynsové než mluvit.

„Přiznám se, že se nedomnívám, že by se toto dílo mohlo jakýmkoli způsobem rovnat Doktoru Johnsonovi⁶. Snad je to tím, že autor je nejspíš ještě mladý. Nechť vytrvá a kdo ví, kam to dotáhne, pokud si vezme za vzor skvělého doktora Johnsona.“ To bylo na kapitána Browna zjevně moc, než aby to jen tak přešel; slova na špičce jeho jazyka jsem spatřila ještě dřív, než slečna Jenkynsová dokončila větu.

„Tohle je něco trošičku jiného, má drahá madam,“ spustil.

„Toho jsem si zcela vědoma,“ opáčila. „A беру to plně v úvahu, kapitáne Browne.“

„Tak mi dovolu,te, abych vám přečetl jednu scénu z čísla, které vyšlo tento měsíc,“ zažádal. „Obdržel jsem je dnes ráno a nemyslím, že by ho ostatní už měli možnost číst.“

„Jak je líbo,“ řekla a uvelebila se ve své rezignovanosti. Přečetl popis „hodokvasu“, který Sam Weller pořádal v Bathu⁷. Některé z nás se od srdce smály. Já se neodvažovala, protože jsem pak zůstávala v domě. Slečna Jenkynsová seděla v trpělivé nehybnosti. Když skončil, otočila se ke mně a řekla klidně a vážně: „Přineste mi z knihovny *Rasselas*⁸, drahoušku.“

6 Samuel Johnson (1709–1784) – významný anglický spisovatel, známý především jako autor moralistických esejů a slovníku anglického jazyka; pozn. překl.

7 *Kronika Pickwickova klubu*, kapitola 37; pozn. překl.

8 *Rasselas* – celým názvem *The History of Rasselas, Prince of Abissinia* (Osud Rasellase, prince z Abissinie), novela od Samuela Johnsona; pozn. překl.

Když jsem jí to donesla, otočila se ke kapitánu Brownovi:

„Nyní s vaším dovolením přečtu jednu scénu a přítomná společnost pak může porovnat mezi vaším oblíbencem panem Bozem⁹ a doktorem Johnsonem.“

Vysokým noblesním hlasem přečetla jeden z dialogů mezi Rasselasem a Imlacem; a když skončila, řekla: „Předpokládám, že důvody, proč coby spisovateli dávám přednost doktoru Johnsonovi, jsou tímto ozřejmeny.“ Kapitán stáhl rty, prsty bubnoval do stolu, ale nic neříkal. Myslela si, že by mohla pronést jeden dva konečné argumenty.

„Považuji za sprosté a literatury nedůstojné vydávat dílo na pokračování.“

„A jak byl publikován *Rambler*¹⁰, madam?“ zeptal se kapitán Brown hlubokým hlasem; myslím, že slečna Jenkynsová tohle netušila.

„Styl doktora Johnsona je vzorem pro mladé začínající autory. Můj otec mi jej doporučil, když jsem začínala psát dopisy. – Na jeho základě jsem si vybudovala vlastní styl; doporučuji vám, abyste jej také zařadil mezi své oblíbené.“

„Je mi nesmírně líto, že vyměnil svůj styl za tak nabubřelý sloh,“ řekl kapitán Brown.

Slečna Jenkynsová to vzala jako osobní urážku, a to v míře, o níž se kapitánovi ani nesnilo. Psaní dopisů považovala za svou silnou stránku; a její přátelé tento názor sdíleli. Viděla jsem mnoho kopií mnoha jejích dopisů psaných a upravovaných nejdřív na tabuli ještě předtím, než je „popadla jen půl hodiny předtím, než

---

9 Boz – literární pseudonym Charlese Dickense; pozn. překl.

10 *Rambler* – magazín vydávaný Samuelem Johnsonem; zabýval se tématy morálky, literatury, společnosti atd.; pozn. překl.

zavírala pošta, aby ujistila“ své přítelkyně o tom či onom; a doktor Johnson byl, jak říkávala, jejím vzorem pro tyto kompozice. S důstojným výrazem se napřímila a kapitánovi Brownovi pouze zopakovala svůj poslední názor, dávajíc důraz na každou slabiku: „Já dávám přednost doktoru Johnsonovi před panem Bozem.“

Říká se – já to však nepotvrdím – že kapitána Browna slyšeli, jak polohlasně říká: „Zatr– doktor Johnson!“ Pokud to udělal, pak to později odčiňoval, když šel ke stolku blízko křesla slečny Jenkynsové a snažil se ji zapojit do konverzace o nějakém veselejším tématu. Byla však neúprosná. Dalšího dne jsem si všimla, že udělala narážku na dolíčky slečny Jessie.

2

Kapitán

Nebylo možné žít měsíc v Cranfordu a neznat každodenní zvyky všech jeho obyvatel; dlouho před tím, než byla má návštěva u konce, jsem věděla mnohé o Brownovic triu. Ohledně jejich chudoby nebylo nic víc co zjišťovat, neboť o tom již od počátku mluvili jasně a otevřeně. S tím, že musejí být skromní, nedělali žádná tajemství. Jediné, co čekalo na objevení, bylo kapitánovo nekonečně vřelé srdce a různé způsoby, jimiž je nevědomky odhaloval. Chvíli poté, co se něco takového stalo, kolovaly o tom historky. Protože jsme moc nečetly a protože všechny dámy byly se svými služebníky velmi spokojeny, trpěly jsme nedostatkem témat k hovoru. Proto jsme mluvily o okolnostech toho, jak oné deštivé neděle vzal kapitán Brown jedné nebohé staré ženě nákup. Potkal ji, když se cestou z kostela vracel z pekárny, a všiml si jejího nejistého kroku; a se smrtelnou vážností, s níž dělal ostatně vše, jí ulehčil od jejího břemene a po jejím boku ji doprovázel ulicí a bezpečně jí od-

nesl to pečené skopové a brambory až domů. Přesto to bylo velice výstřední; a většina lidí očekávala, že kapitán v pondělí ráno učiní řadu krátkých návštěv, aby to vysvětlil a omluvil se cranfordskému smyslu pro to, co se sluší: nic takového však neučinil; a pak jsme došly k názoru, že se stydí a vyhýbá se nám. Ve vlídném soucitu k němu jsme začaly říkat – „Ta příhoda z nedělního rána alespoň ukázala, jak dobré má srdce;“ a rozhodly jsme se, že by měl být poctěn tím, aby se mezi námi znovu objevil; a hle! Přišel mezi nás, nepoznamenan jakýmkoli pocitem studu, svým hlubokým hlasem mluvil stejně hlasitě jako vždy a nám nezbývalo než dojít k závěru, že na celou tu nedělní záležitost už dávno zapomněl.

Slečna Pole a slečna Jessie Brownová mezi sebou vytvořily určité přátelství založené na síle shetlandské vlny a nových pletacích jehlicích; tak se stalo, že když jsem šla navštívit slečnu Pole, dozvěděla jsem se o Brownových více, než když jsem zůstala se slečnou Jenkynsovou, která se nikdy nepřenesla přes to, co nazývala pohrdlivými poznámkami kapitána Browna o doktoru Johnsonovi coby spisovateli lehké a osvěžující literatury. Zjistila jsem, že slečna Brownová je vážně nemocná nějakou chronickou neléčitelnou chorobou a že bolest, která ji doprovází, vytváří onen stísněný výraz na její tváři, který jsem považovala za nezkcrocenou popudlivost. Popudlivá ostatně občas byla, když nervová podrážděnost provázející její chorobu překročila únosnou míru. Slečna Jessie se k ní v takových chvílích chovala ještě trpělivěji, než jak činila ve chvílích hořkých sebevčičtek, které je obě pronásledova-

ly. Slečna Brownová se obviňovala nejen z ukvapené a popudlivé povahy, ale také z toho, že se kvůli ní její otec a sestra musejí tolik otáčet, aby jí zajistili všechen ten drobný luxus, který je v její situaci nezbytný. Tak ráda by se pro ně nějak obětovala a ulehčila jejich starostem, že vlastní šlechtnost její povahy jen přidávala její náladě na jízlivosti. To vše snášeli slečna Jessie a její otec více než klidně – zcela láskyplně. Když jsem ji viděla doma, odpustila jsem slečně Jessie, že zpívala pod tónem i to, jak mladistvé nosila šaty. Pochopila jsem, že tmavá paruka kapitána Browna a jeho vycpávaný kabát (želbohu až příliš ošuntělý) byly pozůstatky jeho vojenské elegance z mládí, které si nyní ani neuvědomoval. Jeho zkušenost v armádě mu byla nekonečným zdrojem. Jak sám říkal, nikdo krom něj mu nedovedl nakrémovat boty tak, aby ho to potěšilo; své služebné však ulehčoval práci ve všech ohledech – neboť nejspíš věděl, že vzhledem k nemoci jeho dcery je to zde náročné.

Brzy po té pamětihodné diskuzi, kterou jsem zmínila, se pokusil usmířit se slečnou Jenkynsovou tím, že jí daroval dřevěnou lopatku na uhlí (vlastní výroby), neboť ji zaslechl říkat, jak jí leze na nervy skřípání té kovové. Ten dar přijala s chladnou vděčností a formálně mu poděkovala. Když odešel, vybídla mě, ať to dám do komory mezi harampádí; asi měla pocit, že žádný dárek od muže, který dává přednost panu Bozovi před doktorem Johnsonem, nemůže být méně dráždivý než kovová lopatka na uhlí.

Taková byla situace, když jsem opustila Cranford a odjela jsem do Drumblu. Měla jsem však několik dopisovatelek, které

mě udržovaly v obraze ohledně dění v tomto kouzelném městečku. Byla tu slečna Pole, která teď získávala stejné nadšení pro háčkování, jaké projevovala pro pletení. Jádrem jejích dopisů bylo něco v duchu: „A nezapomeň na bílou přízi u Flinta.“ Jako v té staré písničce. Na konci každé věty o novinkách byl nový pokyn ohledně nákupu háčkovacích potřeb, který jsem pro ni měla vyřídit. Sestra slečny Jenkynsové, slečna Matilda Jenkynsová (které nevadilo, když se jí říkalo slečna Matty, nebyla-li slečna Jenkynsová nablízku), psala pěkné, milé a trochu nesouvislé dopisy; občas si troufla i na vlastní názor, ale pak se náhle zastavila a buď mě prosila, ať nikomu neříkám, co řekla, protože Deborah na to má jiný názor a ona se vyzná, nebo k psaní přidala doušku, že o celé věci mluvila s Deborah a je zcela přesvědčena, že atd. (a pak obvykle následovalo popření každého jejího názoru, který v dopise uvedla). A pak tu byla slečna Jenkynsová – Debōrah, jak si ráda nechala říkat od slečny Matty; její otec jí jednou řekl, že její hebrejské jméno by se tak mělo vyslovovat. Tajně si myslím, že měla onu hebrejskou věstkyni za povahový vzor¹¹; a v některých ohledech nebyla této přísné věstkyni nepodobná; tedy samozřejmě s příměsí moderních zvyků a odlišného oblékání. Slečna Jenkynsová nosila nákrčník a ženský čepec podobný žokejské čapce a celkově měla vzhled ženy s pevnou vůlí; přestože tedy pohrdala tou moderní myšlenkou, že by ženy byly rovny mužům. Rovny! Samozřejmě, že věděla, že jsou jim nadřazené. – Vraťme se však k jejím dopisům. Všechno v nich bylo vznešené

11 Debōrah – biblická prorokyně (Soudců 4 a 5); model pevné, odhodlané, bojovné ženy; pozn. překl.

a majestátní jako ona sama. Prohlížela jsem je (drahá slečna Jenkynsová, tolik jsem ji ctíla!) a poskytnu vám stručný výtah, tím spíše, že se týká našeho přítele kapitána Browna:

„Ctihodná paní Jamiesonová zrovna odešla; v průběhu konverzace mi sdělila utajenou informaci, že ji včera navštívil dávný přítel jejího zesnulého manžela, lord Mauleverer. Jistě netušíte, co přivedlo jeho lordstvo do našeho malého městečka. Byl navštívit kapitána Browna, s nímž se zjevně seznámil během napoleonských válek a který měl tu čest odvracet zkázu od hlavy jeho lordstva, když se nad ní poblíž nevhodně pojmenovaného mysu Dobré naděje vznášela jakási strašlivá hrozba. Jistě víte, že naše milá ctihodná paní Jamiesonová trpí nedostatkem neškodné zvědavosti; proto pro vás nebude takovým překvapením, když vám povím, že nebyla tak úplně schopna odhalit přesnou povahu onoho nebezpečí. Přiznám se, že jsem toužila zjistit, jak to, že byl kapitán Brown při svých omezených prostředcích poctěn tak význačnou návštěvou; a přišla jsem na to, že jeho lordstvo se odebralo za odpočinkem a, doufejme že osvěžující, dřímotou do hotelu Angel; během těch dvou dnů, kdy poctil Cranford svou vznešenou přítomností, však jeho lordstvo jídalo společně s jeho kapitánstvem. Paní Johnsonová, žena městského řezníka, mě informovala, že slečna Jessie zakoupila jehněčí kýtu; krom toho však neslyším o vůbec žádných přípravách k poctě tak významné návštěvy. Možná ho poctili ‚hojností rozumu a litry oduševnělosti‘; my, kteří víme, že si zde kapitán Brown bohužel nemůže dostatečně vychutnat radost z ‚čistých

pramenů Anglie', bychom mu mohli gratulovat, že měl příležitost vytříbit svůj vkus konverzací s elegantním a kultivovaným členem britské aristokracie. Kdo je však prost světských pocitů?"

Dopisy od slečny Pole a slečny Matty mi přišly poštou zároveň. Taková novinka jako návštěva lorda Mauleverera nenechá žádnou cranfordskou dopisovatelku v klidu: většina psaní byla o tom. Slečna Matty se pokorně omlouvala, že píše ve stejnou dobu jako její sestra, jež je mnohem lépe než ona schopna popsat tu čest, jíž se nyní Cranfordu dostalo; přes občasnou chybu v pravopise mi však vyprávění slečny Matty poskytlo nejlepší možný obraz o dění vyvolaném návštěvou jeho lordstva poté, co se celá záležitost odehrála; snad jen, že krom lidí v hotelu Angel, Brownových, paní Jamiesonové a malého chlapce, kterému jeho lordstvo vynadalo, že honí špinavou obruč před jeho aristokratickýma nohama, jsem neslyšela o nikom, kdo by s jeho lordstvem hovořil.

Má další návštěva Cranfordu se odehrála v létě. Od doby, kdy jsem zde byla naposledy, se nikdo nenarodil, nezemřel ani se neoženil. Každý bydlel ve stejném domě a nosil takřka tytéž zachovalé staromódní šaty. Největší událostí bylo, že si slečna Jenkynsová pořídila do salónku nový koberec. Ach, jakou to mně a slečně Matty dalo práci, když jsme honily sluneční paprsky dopadající okny bez rolet na onen koberec! Na všechna ta místa jsme rozložily noviny a posadily jsme se ke knížce nebo práci; a hle! za čtvrt hodiny se slunce pohnulo a začalo plát na zcela novém místě; tak jsme znovu klekly na kolena, abychom změnily polohu

novin. Celé dopoledne toho dne, kdy slečna Jenkynsová pořádala svůj večírek, jsme byly velmi zaneprázdněné plněním jejích pokynů a stříháním a sešíváním kusů novin, z nichž jsme vytvářely cestičky ke všem židlím určeným pro pozvané hosty, neboť by jejich boty mohly zakalit či poskvřnit čistotu onoho koberce. Děláte v Londýně každému hostu také cestičku z novin?

Kapitán Brown a slečna Jenkynsová k sobě nebyli příliš srdeční. Jejich literární diskuze, jejíž začátek jsem měla tu čest vidět, byla „kuřím okem“ a i při tom nejjemnějším zavadení o něj sebou škubli. Byla to jediná věc, v níž měli odlišný názor; i to však stačilo. Slečna Jenkynsová si nemohla odpustit mluvit *ke* kapitánu Brownovi; a i když jí neodpovídal, bubnoval prsty do stolu, kteréžto počínání vnímala jako znevažování doktora Johnsona a měla mu to za zlé. Jeho obliba pana Boze byla dosti okázalá; chodíval po ulici tak zabrán do jeho tvorby, že jednou málem vrazil do slečny Jenkynsové; a přestože jeho omluvy byly čestné a upřímné a i když se nestalo víc, než že se oba lekli, přiznala mi, že by byla radši, kdyby ji i porazil, byv ovšem zabrán do nějaké vyšší literatury. Ubohý udatný kapitán! Vypadal starší a utrápenější a jeho oblečení bylo velmi ošuntělé. Působil však stejně vesele a usměvavě jako vždy, krom okamžiku, kdy jste se ho zeptali na zdraví jeho dcery.

„Nesmírně trpí a bude to jen horší; děláme, co můžeme, abychom jí ulehčili od její bolesti – zbytek už je jen Boží vůle!“ Při posledních slovech si sundal klobouk. Od slečny Matty jsem se dozvěděla, že už skutečně udělali všechno. Poslali pro velmi uzná-

vaného lékaře ze sousedního kraje a splnili každý jeho pokyn bez ohledu na náklady. Slečna Matty si byla jistá, že si odepírali mnohé, jen aby ta chudinka chorá měla trochu pohodlí; nikdy o tom však nemluvili; a pokud jde o slečnu Jessie! „Myslím, že je to skutečný andílek,“ řekla chudák slečna Matty, zcela dojata. „Vidět, jak snáší mrzutost slečny Brownové, a tu rozzářenou tvář, kterou nasadí i poté, co byla celou noc vzhůru a půlku z toho času jí bylo spíláno, je dosti krásné. I přesto totiž vypadá tak upraveně a je připravena uvítat kapitána u snídaně, jako by celou noc spala v královském loži. Má drahá! Nikdy už by sis nemohla tropit žerty z jejích škrobených kudrlinek či růžových mašlí, kdybys ji viděla tak jako já.“ Když jsem příště slečnu Jessie potkala, nemohla jsem se cítit jinak než kajícně a pozdravila jsem ji s dvojnásobnou úctou. Vypadala bledě a ztrhaně; a když mluvila o své sestře, rty se jí začaly chvět, jako by byla velice slabá. Rozjasnila však tvář a potlačila slzy, které se leskly v jejích krásných očích, a řekla toto:

„Cranford je nepochybně městem plným vlídnosti! Nepředpokládám, že by kdo míval lepší jídla, než jaká se obvykle dělají, ta nejlepší však putují v malé kryté misce k mé sestře. Chudí lidé nám pro ni na prahu nechávají nejčerstvější zeleninu. Mluví stroze a odměřeně, jako by se za to styděli; když vidím jejich ohleduplnost, hluboce mě to dojívá.“ Slzy se nyní vrátily a rozlily se z břehů; po minutě či dvou si však začala hubovat a nakonec odešla stejně veselá jako vždycky.

„Proč ale ten lord Mauleverer neudělá něco pro muže, který

mu zachránil život?“ řekla jsem.

„Víš, pokud pro to kapitán Brown nemá nějaký důvod, nikdy nemluví o tom, že je chudý; a když se byl s jeho lordstvem projít, vypadal stejně šťastně a vesele jako nějaký kníže; a protože nikdy neupozorňovali na jídlo omluvami a slečně Brownové bylo ten den lépe a všechno vypadalo v pořádku, troufám si tvrdit, že jeho lordstvo vůbec nenapadlo, kolik trápení se za tím skrývá. V zimě dosti často posílal srnčí, nyní však odjel do zahraničí.“

Často jsem měla možnost zpozorovat, jaký užitek přinášejí Cranfordu drobné příležitosti a maličkosti; růžové lístky se sbíraly ještě před opadáním a dávaly se do potpourri pro toho, kdo neměl zahradu; svazečky levandulí byly posílány různým lidem z města, aby si je mohli uložit do zásuvek s prádlem, nebo se pálily v místnosti, kde někdo stonal. Věci, jimiž by mnozí pohrdali, a činnosti, které by jen stěží považovali za smysluplné, měly v Cranfordu své místo. Slečna Jenkynsová napíchala do jablka spoustu hřebíčku, aby se zahřálo a vytvořilo v pokoji slečny Brownové příjemnou vůni; a při zapáchnutí každého hřebíčku pronesla nějaký johnsonovský výrok. Samozřejmě, že si nikdy nemohla odpustit zmínit se před Brownovými o doktoru Johnsonovi; a protože jejím myšlenkám jen zřídka nevěnovali pozornost, vyslechla jsem si v takových chvílích mnoho vášnivě vyhrocených řečí.

Kapitán Brown nás jednoho dne navštívil, aby poděkoval slečně Jenkynsové za mnohé přátelské služby, o nichž jsem nevěděla, že je učinila, dokud je nezmínil. Náhle tak nějak zestárl;

jeho mocný hluboký hlas se začal chvět; jeho oči vypadaly vyhasle a ve tváři měl hluboké vrásky. O stavu své dcery neříkal nic veselého – ani nemohl. Mluvil se zbožnou a mužnou odevzdaností a často se odmlčel. Dvakrát za sebou řekl: „Jen Bůh ví, co pro nás Jessie znamená!“ a když to řekl podruhé, spěšně se zvedl, beze slova si se všemi potřásl rukou a opustil místnost.

To odpoledne jsme na ulici vídali malé skupinky, v nichž všichni s ohromným výrazem poslouchali nějaký příběh či co. Slečna Jenkynsová se podivila, čeho se to tak může týkat, a chvíli poté provedla nedůstojný krok, totiž že vyslala Jenny, aby to zjistila.

Jenny se vrátila s tváří zbledlou hrůzou. „Ach, madam! Ach, slečno Jenkynsová, madam! Kapitána Browna zabila ta strašná krutá železnice!“ a propukla v pláč. Jako mnozí, i ona poznala vlídnost nebohého kapitána.

„Jak? – kde – kde? Bože můj! Jenny, nemarni čas pláčem, řekni nám něco.“ Slečna Matty náhle vyběhla na ulici a odchytila muže, který to všem vyprávěl.

„Pojďte sem – pojdte teď k mé sestře – slečna Jenkynsová, dcera pastora. Člověče, člověče! Řekněte, že to není pravda,“ křičela, když vedla toho vyděšeného nádeníka, který si cestou hladil vlasy, do salónku. Stál tam v mokrých botách na novém koberci a nikoho to nezajímalo.

„Ano, madam, je to pravda. Sám sem to viděl,“ a při té vzpomínce se zachvěl. „Kapitán si četl náskou novou knihu, byl hodně začtenej a čekal na vlak; a bylo tam malý děuče, co chtělo k mámě

a uteklo svý sestře a batolilo se přes koleje. A kapitán najednou zvednul hlavu, dyž slyšel přijíždět ten vlak, a viděl to dítě a skočil na koleje a zvednul ho nahoru a uklouzla mu noha a vlak ho okamžitě přejel. Ach Bože, Bože můj! Je to tak, madam – už to šli říct jeho cerám. To děcko je v pořádku, enom se bouchlo do ramene, když ho podával matce. Chudák kapitán by byl rád, madam, že ano? Bůh mu žehnej!“ Ten velký a drsný nádeník svažtil tvář a odvrátil se, aby skryl slzy. Otočila jsem se ke slečně Jenkynsové. Byla velmi bledá, jako by měla omdlít, a naznačila mi, ať otevřu okno.

„Matildo, přines mi můj čepec. Musím se vydat za těmi dívkami. Bůh mi odpusť, pokud jsem kdy s kapitánem mluvila pohrdlivě!“

Slečna Jenkynsová se vystrojila, aby mohla jít ven, a řekla slečně Matildě, ať dá tomu muži sklenici vína. Zatímco byla pryč, slečna Matty a já jsme se schoulily u krbu a mluvily jsme tichým a užaslým hlasem. Víím, že jsme celou tu dobu tiše plakaly.

Slečna Jenkynsová přišla domů v mlčenlivé náladě a my jsme se neodvažovaly pokládat jí příliš mnoho otázek. Řekla nám, že slečna Jessie omdlela a že slečna Pole měla problém přivést ji zas k sobě; ale že hned, jak se vzchopila, požádala jednoho z těch nádeníků, ať jdou a sednou si k její sestře.

„Pan Hoggins říká, že jí nezbyvá už mnoho dní života a že by měla být ušetřena tohoto šoku,“ řekla slečna Jessie a třásla se z pocitů, jimž se neodvažovala dát průchod.

„Jak to však zvládnete, má drahá?“ zeptala se slečna Jenkyn-

sová; „to nemůžete vydržet, jistě vás uvidí plakat.“

„Bůh mi pomůže – já to ustojím – když ta novina přišla, spala; možná stále spí. Tak strašně by ji to zničilo, nejen otcova smrt jako taková, ale také pomyslení na to, co bude se mnou; je na mě tak hodná.“ Naléhavě se jim podívala do tváří svýma něžnými a upřímnými očima; slečna Pole později řekla slečně Jenkynsové, že při tom, jak se slečna Brownová chová ke své sestře, to slečna Jessie stěží ustojí.

Přesto bylo vše provedeno podle přání slečny Jessie. Slečně Brownové se řeklo, že její otec byl odvolán na krátkou cestu kvůli své práci u železnice. Nějak to zařídili – slečna Jenkynsová neřekla přesně jak. Slečna Pole zůstala se slečnou Jessie. Paní Jamiesonová se vydala na výzvědy. A to bylo vše, co jsme se tu noc doslechly; byla to smutná noc. Dalšího dne byl úplný popis onoho osudného neštěstí v místních novinách, které nám přinesla slečna Jenkynsová. Řekla, že její oči jsou příliš slabé, a požádala mě, abych jí to přečetla. Když jsem došla ke „galantní gentleman byl hluboce zabrán do čtení jednoho dílu Pickwickovců, který zrovna obdržel“, zakroutila slečna Jenkynsová hlavou, dlouze a vážně, a pak vzdychla: „Nebohý poblázněný muž!“

Tělo bylo z nádraží převezeno do farního kostela, aby zde bylo pohřbeno. Slečna Jessie se v srdci rozhodla, že ho bude doprovázet až k hrobu; a nic ji od jejího rozhodnutí nemohlo odradit. Ve své zatvrzelosti byla téměř tvrdošijná; odolala všemu naléhání slečny Pole i radám slečny Jenkynsové. Slečna Jenkynsová nako-